

Søfart

MARITIM INDSIGT SIDEN 1949

17. DECEMBER 68. ÅRGANG 2018

51

Året rundt i søfarten:
Kollisioner, katastrofer
og en bornholmerfærge

Side 14-21

Søfart 2

Tørslastbo
sætter k
vækst i
Norvic

Side

Søfart Historie

Maritime Journal Society

Søfartens store fortællinger

1949-2019

EXILATOR – SE SIDE 130-131

Velkommen ombord

I mere end 100 år har Alfa Laval udviklet og optimeret maritimt udstyr til skibsfredere og værfter.

Se mere på www.alfalaval.com/marine

ALFA
LAVAL

www.alfalaval.com

Man begravede en viking – den fantastiske historie om polarskibet Nella Dan

Polarekspeditionsskibet 'Nella Dan' og rederiet J. Lauritzens røde polarskibe udgør et stykke dansk søfartshistorie, som rækker ud over drengeventyr og vilde beretninger. Med sine 125 rejser i Arktis og Antarktis blev skibet en legende blandt ishavsskibene – ikke mindst på grund af skibets dramatiske grundstødning og efterfølgende sænkning. Et besætningsmedlem fortæller historien

POLARSEJLADS

Af Rasmus Nygaard, formand, Friends of Nella Dan

Klokken var 17.42 lokal tid, da 'Nella Dan' forsvandt i dybet. Kaptajnen vender sig om til overstyrmanden: "Hvad har du noteret i logbogen?" "På vej mod bunden", svarer overstyrmanden lakonisk.

Fra bjærgningsskibet 'Lady Lorraine' noteres den sidste position til 54° 37.5'

S, 159° 13.3' Ø på kurs 109 ca. 10 sømil øst for Macquarie Island på 4000 m vand ud for "Brothers Point", i andre søkort markeret som "Tom Uglys Point".

Det var juleaften 1987.

Kamp mod uret

Forud var gået tre ugers kamp for at redde skibet.

Den 3. december 1987 forliste 'Nella

Dan' i Buckles Bay på Macquarie Island under pumpning af olie fra skibet til tankanlægget inde på forskningsstationen. I den stormende pålandskuling, fuldmåne og springflod endte skibet helt oppe på klipperne nedenfor stranden.

Der skulle gå hen ved en måned, før vandet igen ville stå så højt, at man ville have en chance for at hale hende af stenene igen. Forløbet fra forliset

den 3. december til sænkningen den 24. december 1987 blev fulgt i medierne i både Danmark og Australien.

'Nella Dan' var et meget populært skib i Australien, så debatten var noget mere intens *down under*, end den var i Danmark.

Medierne blev holdt underrettet ned fra Macquarie Island om tingenes tilstand og der var en ophedet debat og avisskriverier. Den skibbrudne kaptajn

og besætning modtog i stakkevis af sympatitilkendelser på telexer.

Den pensionerede direktør for ANARE, polarforskeren Dr. Phil Law, tog aktivt del i debatten for at redde skibet. 'Nella Dan' var hans skib. Ikke kun var skibet opkaldt efter hans hustru, Nel Law, men 'Nella Dan' og samarbejdet med skibsreder Knud Lauritzen havde også op gennem 1960'erne og 1970'erne været afgørende for hans arbejde for opbygning af den moderne australske polarforskning.

Et bjærgningshold blev sendt ned til Macquarie Island om bord på 'Lady Lorraine'. Bjærgningsholdet ankommer den 13. december og efter flere forsøg og venten på højt vande lykkedes det endelig den 21. december kl. 23.20 lokal tid at bringe 'Nella Dan' af grunden. Skibet flyder fint og skroget besigtiges af dykkere den 22. december. Der er omfattende skader, men det vurderes dog af dykkerholdet, at skaderne vil kunne udbedres og skibet bør bringes hjem.

Phil Law går i medierne og kæmper for at rejse penge for at redde skibet og

Klassiske motiver fra 'Nella Dan' i skibets velmagtsdage. Fotos herover: Rowan Butler og Henrik Hartlev Jeppesen (Nella Dan Arkivet)

Dagene efter forliset d. 3. dec. 1987 på Macquarie Island blev brugt på håb og eftertanke. Foto: Rex Moncur, Australian Antarctic Division (Nella Dan Arkivet)

er klar til at tage ned til Macquarie Island med en besætning af frivillige for at sejle skibet retur til Tasmanien. Om ikke andet, så for at lade 'Nella Dan' forblive i Australien som museums-skib.

Slut på en æra

Alt i mens dramaet i Australien har stået på, blæste et andet stormvejr omkring polarafdelingen i rederiet J. Lauritzen.

I decemberdagene efter forliset tabte rederiet således udbuddet om de næste sæsoners charter på Antarktis til et australsk baseret konsortium. Uden 'Nel-

la Dan' ville rederiet end ikke have et skib, der kunne sejle den igangværende charter til ende.

Rederiet må til sidst give op. Omkostningerne bliver for høje. Den ulige kamp mellem hjerteblod og regneark er tabt. 'Nella Dan' er rendt på sin udløbsdato. Og den 23. december meddeler rederiet kaptajnen om bord, at 'Nella Dan' bliver sænket.

Kampen for rederiet i starten af 1988 handlede derfor også om, hvorvidt man kunne nå at få et nyt skib klar til næste sæson. Polarafdelingen i rederiet lå underdrejet og måtte til sidst give slip. Mellemspillet mellem de austral-

ske miljømyndigheder, ANARE, J. Lauritzen, salvation teamet fra 'Lady Lorraine' og forsikringsselskaberne ender med at trække ud til hen i juli 1988, hvor sagen endeligt afsluttes af Søfartsstyrelsen i Danmark.

'Nella Dan' tager grunden

Tre uger før sænkningen af 'Nella Dan' – den 3. december 1987 – ligger polar-skibet for svaj i Buckles Bay ud for forskningsstationen på Macquarie Island.

Det er *business as usual*.

Der skal pumpes olie ind og udskiftes personel. klokken 18:20 lokal tid tager

styrmanden en snak med tankanlægget på land for at aftale tid og procedure i forhold til den snarlige afslutning på olieoverførslen. Man er næsten færdig.

Omtrent samtidigt observerer flere besætningsmedlemmer og kaptajnen fra salonen, at skibet skifter position og driver. Skipper lader bestik være bestik og iler straks på broen, hvor han overtager kommandoen. Der sendes besked til maskinen om, at "Olga" skal startes op.

På bakken bliver det konstateret, at ankerkæden er intakt, og at bremsen holder, hvorfor 'Nella Dan' altså driver

for ankeret. Kaptajnen sender styrmanden på fordækket med to matroser, men allerede på vejen derud tager Nella grunden første gang. Ankerspillet kan ikke trække yderligere, og nu tager Nella grunden ved hver sø.

Maskinen bliver slået i gang. "Olga" pruster. Men for sent.

Der iværksættes evakuering fra land med brug af LARC's (Lighter Amphibious Resupply Cargo).

Evakueringen foregår fra læ sidegang mod land og skibets rullende hug mod klipperne. Hver enkelt entring ned i LARC's fra lodslejderen sker med stor agtpågivenhed og mod, da amfibiefartøjet hæver og sænker sig to til tre meter for hver sø og hug mod klipperne. Tilbage om bord bliver kaptajnen, overstyrmanden, styrmanden, maskinchefen og bådsen.

Hule drøn

Omkring kl. 20:30 er det overstået. Skibet er evakueret. Vindens hyl i stationens bygninger bliver akkompagneret af de hule drøn, når søerne brydes mod 'Nella Dan', der står tilbage helt oppe på stranden nedenfor stationen.

Jeg stod selv på stranden og betragtede skibet. Vi stod og lignede en flok forpjuskede turister med orange flamin-go-kasser om hovedet under en udflugt ... Wyatt Earp, Borgmesteren, Steff, Brosten, Daffy, Kimbo, Don og skibsrederens enke, Hannelore Lauritzen.

Det var lidt ynkeligt at se på. Det var jo vores skib – vores hjem – vores kamp. Søelefanterne på stranden var aldeles ligeglade. Gad ikke engang at pruste,

Afhentning af fem hårde drenge fra Sirius efter en lang overvint-ring. Ca. 1970.
Foto: Knud Lauritzen

Foto taget af skibsreder Knud Lauritzen omkring 1970, hvor han var med på sejlads.

I baren Frozen Inn efter at have hentet stationsfolk på Antarktis. Foto: Nella Dan Arkivet

Transport af gods og mandskab på Antarktisk. Foto: M/S Museet for Søfart

som de ellers plejede. Vendte sig blot om med halen i vindretningen og red stormen af.

I dagene efter får vi os indlogeret på stationen, bjærget forsyninger fra skibet, da vinden og højvandet trækker sig. Fra rederiet ringer man op over satellitten: Hvordan har I det ellers dernede – det er ret mange mennesker på en så lille station? Styrmanden ler i telefonen: Ja, alle folk tager det ganske udmærket, men jeg tror nok, at de fleste render rundt med en fornemmelse af, at de ikke rigtig ved, om de skal le eller græde, og så har de altså valgt at le i første omgang.

Stemningen er sådan set udmærket, der var en lille smule mathed – specielt under selve evakueringen, hvad man jo godt kan forstå, men de gør alt, hvad der står i deres magt hernede, for at vi skal have det godt, og det må siges at være lykkedes, selv om de pludselig har fået ca. 80 mennesker mere, end de plejer at have. Vi holder BBQ med folkene på stationen. Mortens kasettebåndoptager spiller Lis Sørensen og "Stille før storm" på sløjfe. Vi fester og

snakker med pingviner. Hvad andet kunne vi gøre?"

Nella Dan lever videre

Da 1980'erne gik på hæld, begyndte sammenholdet fra 'Nella Dan' at rinde ud. Nogle fløj ud over havet igen. Andre slog sig ned i nye afkroge af verden. Mange gik i land – rigtig mange. For nogle var der ikke mere at sejle efter.

En enkelt person fra Nella Dan skiller sig ud: Finn Wollesen havde haft 'Nella Dan' i blodet gennem hele livet. Han blev båret om bord første gang den 18. september 1961 i sin vugge, da 'Nella Dan' stod ud på sin jomfrurejse fra Aalborg til levering hos rederiet J. Lauritzen i København. Det var en festdag. Finns far, radiotelegrafist Christian Wollesen Petersen var hentet med over af kaptajn HC Petersen fra et andet af Lauritzens kendte polarskibe, 'Thala Dan'.

I de følgende år i 1960'erne blev 'Nella Dan' en del af livet og familien hos Wollesen Petersens hjem i Esbjerg. På de kortere sommerrejser, hvor turen gik til det nord- *fortsættes side 38*

Fortiden og fremtidens danske

'NELLA DAN' DATA

- Rederi: Dampskibsselskabet Vesterhavet, J. Lauritzen, København
- Byggeår: 1960-61
- Værft: Aalborg, byggenummer 109
- LOA: 75,24 m
- Bredde: 14,30 m
- Dybgang: 6,57 m
- Brt.: 2206
- Nrt.: 1060
- Tdw.: 2200
- Hovedmaskine: 1 stk. B&W type 835VTBF62, HK 2.240/ KW1.650
- Hjælpemaskine (donkey) til 110 volts jævnstrømsanlæg
- Fart: 13,0 knob
- Besætning: 33
- Passagerer: Oprindeligt 36 passagerer. I 1971 øges kapacitet til 54 passagerer.

polarekspeditionsskib

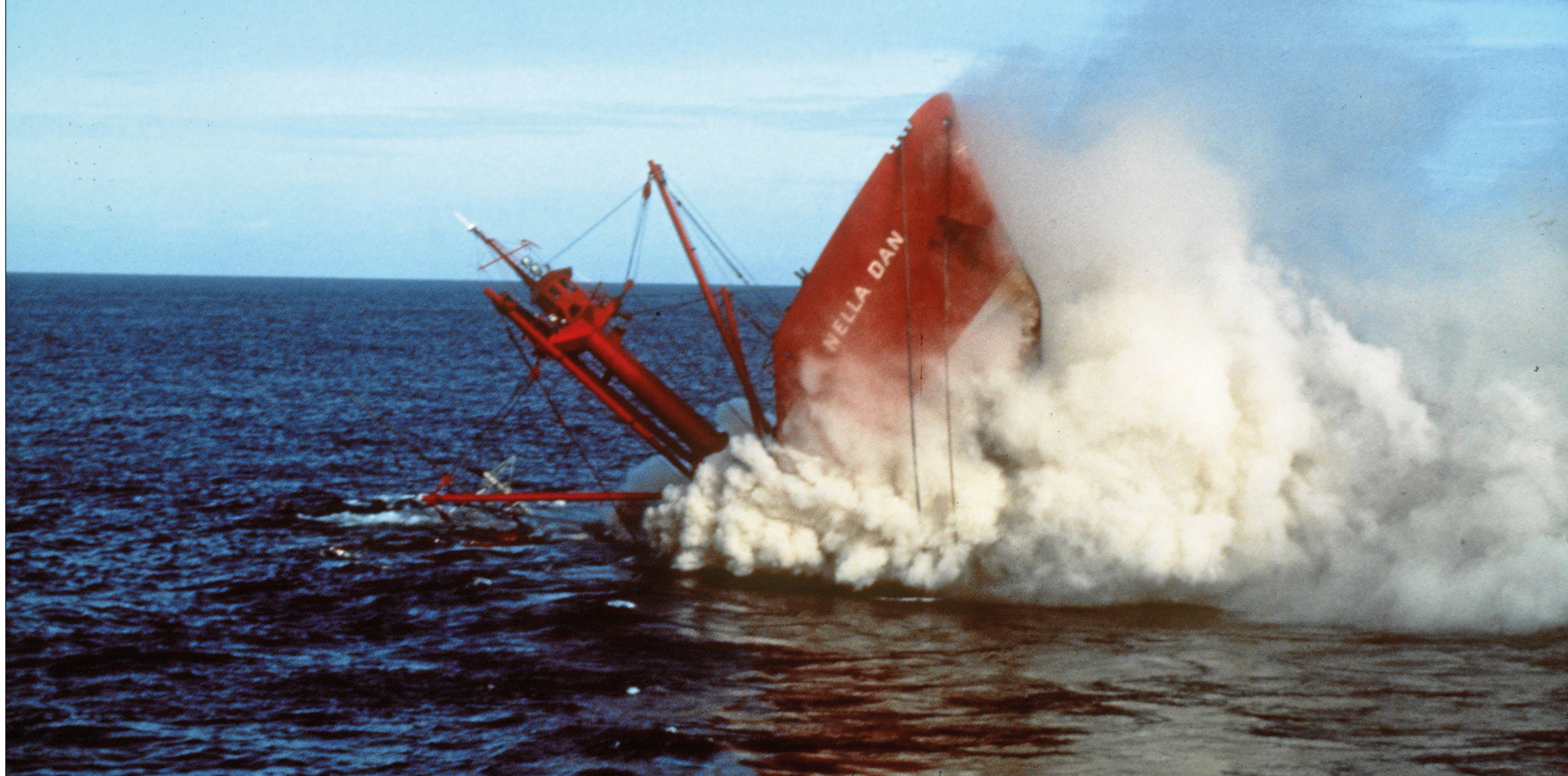

Den danske skibsdesignvirksomhed Knud E. Hansen skal sammen med skibsværftet Damen bygge isbryderen 'RSV Nuyina' til Australiens aktiviteter på Antarktis. Læs mere om skibet på www.knudehansen.com/reference/nuyina eller www.antarctica.gov.au/icebreaker

'RSV NUYINA' DATA

- Rederi: Australian Antarctic Division
- Byggeår: 2017-2020
- Værft: DAMEN Shipyard, Galatz, Rumænien
- LOA: 160,50 m
- Bredde: 25,60 m
- Dybgang max: 9,20 m
- Displacement fuld lastet: 25000 t
- Hovedmaskineri: Diesel-Direct + PTI (electric hybrid) 26600 kW
- Propellers 2 x CPP
- Thrusters 3 x bow + 3 x stern
- Hjælpemaskineri: 4 x diesel generatorer + 1 x diesel nødgenerator
- Speed max. 16+ knots
- Range at 12 knots some 16,000+ nm
- Icebreaking at 3 knots: 1.65+ metres
- Silent operation at 8 knots
- Endurance in 90+ days
- Besætning: 32. Passagerer: 116

Sådan så det ud, da stævnen af 'Nella Dan' blev opslugt af havet i 1987. Foto: Havarieekspert for Baltica under forliset og sænkningen, tidl. kapt. Vilhelm M. Pedersen, 'Isperet', 1987 (Nella Dan Arkivet)

- Hvad har du noteret i logbogen? - 'På vej mod bunden!'

østlige Grønland med forsyninger, byggematerialer og udskiftning af personale i byer, bygder og til hundeslædepatruljen Sirius, sluttede moderen med Finn og søsteren sig til faderen på eventyr. På de lange sydpolssæsoner, hvor faderen var væk i otte-ni måneder ad gangen, var 'Nella Dan' hele tiden hjemme sammen med familien. Hvor langt var de nu?

I de dage var familierne til besætningerne også afhængige af hinanden. Mødrene stod for at klare husholdningen og driften i familien alene, så familierne hjalp hinanden ud, når fædrene var afsted.

Familien Wollesen Petersen havde et nært forhold til kaptajn Bent Thygesen-Hansens familie. Når mødrene i familierne sejlede med som hustruer om bord, så boede børnene på skift hos hinanden. 'Nella Dan' knyttede tætte bånd mellem børnene i de tidlige år, som har holdt hele livet.

Ringen sluttet

Siden blev Finn Wollesen selv forhyret på 'Nella Dan', først som aspirant, siden som ubefaren gennem tre sæsoner på rejser til Grønland og Antarktis. Årene på de lange rejser under Tasmanien på vej mod isen omkring Antarktis er no-

get, der altid vil være knyttet til dem, der var med.

Finn blev i de år en del af den brogede flok af kammerater, som ukueligt fichtede for, at 'Nella Dan' hvert år skulle være det første skib, der gik igennem isen og nåede ned til baserne på Antarktis for at hente vinter crewet ud.

"Nella Dan – Allways the fastest" var mottoet i 1980'erne.

Mange gange var det også 'Nella Dan', der havde været det sidste, som de samme folk havde set i horisonten over isen før mørket lukkede sig. Med 'Nella Dan' i horisonten igen kom lyset og livet tilbage. 'Nella Dan's' forlis blev et vendepunkt for Finn Wollesen.

Ny begyndelse

Da Finn Wollesen senere i livet blev ad-

ministrerende direktør for skibsdesignvirksomheden Knud E. Hansen kastede han sig hurtigt ud i noget, der lignede en umulig mission.

Målet var, at et rødt skib fra Danmark på ny skulle vinde kontrakten på forsyning af Antarktis.

Idéen til projektet "'Nella Dan' II" blev påbegyndt tilbage i 2007 hos Knud E. Hansen, og som så mange projekter i skibsindustrien kan det tage år at modne et så stort og prestigefyldt projekt, som en ny forsknings- og forsyningsisbryder til Australian Antarctic Division (AAD – tidligere ANARE).

I september 2015 blev det endeligt meddelt af den australske premierminister Malcolm Turnbull, at Knud E. Hansen i konsortium med skibsværftet Damen havde vundet udbuddet på de-

Mønten der er svejset ind i stålet på 'Nella Dan's' afløser 'RSV Nuyina'.

signet af isbryderen. To år senere, i august 2017, kunne Finn Wollesen så på vegne af Knud E. Hansen og foreningen *Friends of 'Nella Dan'* overrække en dansk mønt med kontrafej af det danske Kronprinspar, Frederik og Mary, ved køllægningen på Damen-værftet.

Mønten er svejset i stålet som god vind til skibet, kammeratskabet om bord og internationale, fredelige sammenhold om Antarktis. For os, der sejlede på 'Nella Dan', er denne mønt et fint og ægte symbol på båndet mellem Grønland, Danmark, Australien, Tasmanien og Antarktis tur/retur.

'RSV Nuyina' bliver leveret i Hobart, Tasmanien 2020.

LÆR MERE OM HISTORIEN OM NELLA DAN

- www.nelladan.org/da/velkommen
- www.facebook.com/groups/41041354551/?epa=SEARCH_BOX
- www.youtube.com/channel/UC3CNJPIqCjVnTlzeJWYA2zg
- Romanen af Favel Parrett, 'When Night Comes' (Hachette Australia, 2013), på dansk 'Når Natten Kommer' (PH medier, 2015).